

Oponentní posudek k bakalářské práci Matouše Vítka - *Proces se Závišem Kalandrou a jeho ohlas v tisku*

Ve své bakalářské práci se Matouš Vítka zaměřil na osobnost publicisty, kritika a historika Záviše Kalandry, a především na politický proces, v němž byl Kalandra odsouzen k trestu smrti. Rozhodl se popsat Kalandrovo působení v meziválečné Československé republice, průběh politického procesu, a jeho ohlas v tisku. Zde se pak pokouší o komparaci jednotlivých periodik (*Rudé právo*, *Lidová demokracie*, *Lidové noviny*, *Svobodné slovo*). Účelem jeho práce má být porovnání stylu a míry agresivity v těchto novinách.

V první části své práce se Vítka zabývá Kalandrovým životem až do jeho zatčení v roce 1950. Tato kapitola bohužel patří k nejméně zdařilým. Ačkoliv zde autor zamýšlel čerpat především z kvalitní Boučkovy monografie *27.6. 1950. Poprava Záviše Kalandry*, odkazuje na konec pouze na stylisticky neobratný a odborně nepřilíživý kompetentní článek PhDr. Markéty Doležalové, který je dostupný na webu Ústavu pro studium totalitních režimů. Řadu jejích tvrzení pak autor nekritickým způsobem přebírá. Kalandrův portrét tak vyznívá velice povrchně, Vítka se navíc vůbec nezabývá primární literaturou, což mu znemožňuje vytvořit si na Kalandrovo dílo komplexnější názor (na tomto místě bych doporučil prostudovat výbor z Kalandrovy publicistiky *Intelektuál a revoluce*). Autor například uvádí, že Kalandrův „zvídavý intelekt se však nedokázal dlouho opájet komunistickou utopií a již v první polovině 30. let se dostavily první konflikty s gottwaldovskou představou o názorově monolitní straně.“ (str.6). Dovolím si připomenout, že v meziválečném období šlo Kalandrovi vždycky o kritiku Komunistické strany „zleva“ a že byl stále přesvědčen o nutnosti radikální socialistické revoluce. K liberální demokracii se přiklonil až v poválečném období a těžko také říct že „po osvobození se již nechtěl politicky angažovat, nýbrž věnovat se výhradně vědecké a spisovatelské tvorbě“. (str. 7). V tomto období Kalandra naopak pokračoval v politické publicistice, a to ve vyhraněném protikomunistickém duchu. V kapitole se objevují také podivná nelogická spojení, která by snad měl autor umět lépe vysvětlit: Kalandra (pozn. VČ) „byl členem Surrealistické skupiny, přátelil se s Karlem Teigem a propagoval francouzské surrealisty (článek „Čin André Bretona“ z roku 1935). „Odtud pramenil jeho zájem o českou mytologii.“ (str.7). Pokud autor píše o Eluardově netečnosti ke Kalandrovi procesu, doporučil bych mu odkázat na Kunderovu *Knihu smíchu a zapomnění*, kde je toto téma popsáno.

Zajímavější částí Vítkovy práce je pojednání samotného politického procesu. Autor zde obšírně popisuje přípravu a průběh politického procesu se skupinou Milady Horákové. Prokazuje přitom dobrou orientaci v příslušné literatuře a dokáže dobře skloubit poznatky z jednotlivých studií. Čerpá i z výše zmíněné Boučkovy monografie a historických prací Karla Kaplana (především z jeho studie *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, kterou přímo v textu rozsáhle cituje). Popisuje také Kalandrovo zatčení a výpovědi, v menším rozsahu se věnuje také ostatním obžalovaným. K této části práce nemám podstatnější výhrady, snad jen to, že autor používá příliš často citace na úkor vlastního textu.

Nejpřínosnější částí této práce je pojednání o propagandistické kampani, provázející proces se skupinou Horákové. Jako zdroje zde Matouš Vítka využívá především studie Petra Koury a Pavlíny Formánkové - Kourové *Žádáme trest smrti!*

Propagandistická kampaň provázející proces s Miladou Horákovou a spol., a provádí také výzkum výše zmíněných periodik, stejně jako kampaně na pracovištích, na školách apod. Největší přínos práce spočívá v autorově rešerši dobového tisku, která prokazuje autorovu schopnost nakládat s dobovými prameny. Autor připomíná některé novináře, kteří se na kampani podíleli a jejichž jména upadla v zapomnění (B. Rohana, V. Slavíka, nebo J. Rybáka). Některé jeho úvahy a závěry mne však poněkud udivují. Vítek se neustále několikrát pozastavuje nad skutečností, že některé osobnosti (Drda, Slavík), hlásící se v šedesátých letech k reformnímu komunismu, aktivně přispívaly ke kampani proti Horákové. Nebere přitom v úvahu historický kontext politické situace v socialistickém Československu a jeho následující proměnu. Na jiných místech se pozastavuje nad tím, jak se mohli někteří „přední“ umělci a vědci (Drda, Havránek) na propagandistické kampani podílet. Autorův přístup tak vykazuje značnou míru naivity, když se patrně domnívá, že se vědecký či umělecký talent bezprostředně snoubí s politickou bezúhonností. Zajímalo by mne, na jakém základě vyvozuje, že se o Drdově politické činnosti „na základních a středních školách z neznámých důvodů žáci nic nedozvědí“ (str. 42). Rovněž tak příliš nechápu, proč se snaží ospravedlnit výroky Emila Zátopka s tím, že vykazují mírné projevy nesouhlasu (str. 43, 53), ačkoliv citované pasáže o ničem takovém nevypovídají. Naopak k Nezvalovi je zase přemrštěně kritický, na základě dobové básně v Rudém právu, opomíná však, že tomuto rozporuplnému básníkovi jsou přičítány zásluhy za záchranu některých autorů (například jeho přítele z katolického tábora Jakuba Demla). Autor dochází k závěru o odlišném vyjadřovacím stylu periodik, která však sdílela stejný obsah. Z práce oceňuji kvalitní formální úpravu, včetně fotografické přílohy a obsáhlého seznamu literatury (včetně uvedených článků časopisecké produkce). Co se týče literatury ke Kalandrovi, doporučil bych ještě autorovi prostudovat paměti básníka a filosofa Zbyňka Fišera (alias Egona Bondyho) *Prvních deset let*, kde Fišer vzpomíná na svá setkání se Závěšem Kalandrou. Jinak si myslím, že autor dokáže uspokojivě pracovat s prameny a literaturou a rozlišovat podstatné informace od podružných.

Přes uvedené výhrady doporučuji tuto práci k obhajobě.
Mgr. Vojtěch Čurda

V Praze 11.8. 2011